

Cantatedienst in de Pauluskerk

‘Ach Gott, wie manches Herzeleid’, BWV 3

De eerste cantatedienst in het nieuwe jaar opent de Bach Cantorij Baarn aanstaande zondag 17 januari in de Pauluskerk met cantate BWV 3, “Ach Gott, wie manches Herzeleid”.

De bijbehorende interkerkelijke dienst, waarin ds. W. Schaap voorgaat, begint om 19.30 uur.

In 2010 verzorgt de Bach Cantorij zeven cantatediensten en een groot oratorium, dit jaar de Johannes Passion op zaterdag 20 maart. De cantorij bestaat dit jaar 40 jaar! Om dat te vieren wordt in december 2010 een zeer feestelijke cantatedienst gehouden.

Ach Gott, wie manches Herzeleid

Twee cantates met dezelfde titel schreef Bach tijdens zijn cantorschap in Leipzig, BWV 3 en BWV 58. De laatste ging op 5 januari 1727 in première, de eerste zondag van dat nieuwe jaar. De bezetting was – na alle feestelijkheden rond kerstmis- sober: een kleine strijkersgroep, continuo en twee vocale solisten als koor. BWV 3 kende zijn eerste uitvoering op 14 januari 1725, bedoeld voor de tweede zondag na Epifanie: het feest van de “verschijning”, beter bekend als Driekoningen, 6 januari dus. Drie belangrijke momenten uit het leven van Jezus worden dan gevierd: de aanbidding door de drie wijzen uit het Oosten, de doop van Jezus in de Jordaan waarbij zijn ware, goddelijke identiteit wordt onthuld, en het wijnwonder tijdens de bruiloft in Kana. De evangelielezing voor deze zondag, Joh.2: 1-11, doet verslag van dat wonder: Jezus verandert het water (het aardse) in wijn (het goddelijke).

Geen vrolijke binnenkomer

Hoe inspirerend op zich deze drie onderwerpen ook, Bach trekt zijn eigen plan en kiest als uitgangspunt voor zijn cantate het kerklied Jesu dulcis memoria, waarin Jezus naar voren treedt als trooster en steunpilaar in tijden van angst en pijn. De hymne dateert van 1587 en komt uit de pen van Martin Moller.

Ach Gott, wie manches Herzeleid, geen vrolijke binnenkomer in het nieuwe jaar en dat is vanaf maat één van het openingskoor te horen. Een somber, expressief klaglied gebaseerd op de koraalmelodie ‘O Jesu Christ, mein Lebens licht’.

Bach gebruikt een simpele maar uiterst doeltreffende compositorische techniek om dat klagende effect te bereiken: zes noten in een chromatisch dalende lijn, een regelrechte chaconne.

Het kooraandeel wordt afgewisseld door instrumentale gedeelten waarin de beide hobo's domineren. De koraalmelodie wordt hier niet – zoals misschien verwacht – door de sopranen gezongen maar door de bassen. Die donkere kleur versterkt nog eens het sombere beeld. De

drie bovenstemmen proberen uit alle macht de zwaarte te ontstijgen. Zij klimmen letterlijk langs het smalle pad omhoog. Die weg is trübsalvoll, vol aards verdriet. Pas in de laatste frase van het openingskoor wordt een blik op het hemelse gegund: zum Himmel wandern luidt de tekst en ja, daar gaan de sopranen de goddelijke lift in en stijgen op naar een hoge A. Met die hemelse slotnoot komen zij aan en thuis in de oorspronkelijke toonsoort.

Spel der contrasten

Het volgend recitatief is eigenlijk een uitgerekt vierstemmig koraal, onderbroken door de vier solostemmen. De toon is wat belerend, je zou zeggen een preekje in beurtzang. Maar dan. De basaria is een moeizaam, wreed voortgaan voor zowel cello als zanger. Hun frases die elkaar voortdurend doorkruisen, soms bijna in de weg zitten, dwingen ons mee te voelen in alle Höllenangst und Pein, waarna het toch weer heerlijk zweven is op dat woord Freudenhimmel. Een liefdevol en geheel door godsvertrouwen doordeesemd tenorrecitatief vormt het “brugje” naar de muzikale uitsmijter, excusez le mot. Een lekker fugatisch verrassingspakket voor continuo, violen en hobo's met vocaal tegengas van sopraan en alt. Na alle verdriet, helse angst en pijn – en let wel, het jaar was immers nog maar net begonnen – is het goed toeven bij deze opwekkende muziek. Kortom, grijp die kans en neem het korte maar verwachtingsvolle slotkoraal op Mollers tekst voor extra lief.

Zondagavond 19.30 uur Pauluskerk aan de Brink. De Bach Cantorij begroet deze avond twee nieuwe solisten: sopraan Ineke Baksteen en bas Bert van de Wetering. Naast hen treden aan alt Saskia Kruyssen en tenor Roelof Polinder.

Koor, solisten en orkest staan onder leiding van Bas Ramselaar.

Organist is Henk van Zonneveld.

Verzoeken dit vignet bij het artikel te plaatsen en –indien mogelijk- graag een foto van Henk van Zonneveld (rechtenvrij!) en/of J.S. Bach himself (zie bijlagen)